

3.1.1 LA CONSERVACIÓ DELS ESCOSISTEMES I HÀBITATS I DEL PAISATGE

A diferència de molts països occidentals, a Catalunya l'extensió que és estructuralment ocupada per espècies silvestres ha augmentat durant els tres darrers decennis. Però aquesta tendència, que podria semblar positiva per la conservació, ha anat unida a una ràpida reducció de la *diversitat* dels sistemes i dels paisatges naturals, un procés que segueix encara avui. Una rica herència cultural i ecològica que comprenia hàbitats molt bells i molt variats, sovint aprofitats de forma sostenible durant segles, ha estat substituïda en pocs anys per sistemes més homogenis, simples i banals, molt menys atractius. La presa de consciència del valor d'aquesta pèrdua ha esperonat el desig d'evitar-la.

El marc legal destinat a la protecció dels ecosistemes, paisatges i hàbitats combina normes i altres instruments internacionals, europeus, espanyols i catalans que es solapen en alguns aspectes i que deixen buits importants en altres, sobretot a l'hora de concretar les mesures per aplicar-les. Cal destacar cronològicament i conceptualment la Llei 12/1985 d'espais naturals, perquè és l'única norma catalana que té uns objectius comprensius de protecció de la biodiversitat, amb finalitats i plantejament coherents amb les directrius internacionals, i amb uns plantejaments que, fins ara, no han sigut prou integrats en les normes i plans sectorials posteriors que havien de contribuir a implementar-la. El nivell d'aplicació de les normatives i regulacions de protecció d'ecosistemes, hàbitats i paisatges és força baix.

Gairebé el 65% del territori català i la pràctica totalitat de les aigües jurisdiccionals estan ocupats estructuralment per comunitats no domesticades les quals, malgrat les pèrdues sofertes, encara mantenen una considerable varietat i riquesa. La protecció directa de la *diversitat* d'ecosistemes, hàbitats i paisatges és feble a Catalunya fora dels espais naturals protegits i del cas particular de les zones humides. La legislació urbanística, forestal o cinegètica, entre altres, no integren els principis, els criteris ni els valors ecològics que ho farien possible. Quan s'ha decidit protegir algun paisatge particular ha predominat l'estil de les normes estàtiques, carregades de lloables intencions i mancades de mitjans per fer-les complir, i descoordinades de les normes sectorials implicades.

Manquen polítiques preventives generals, basades en criteris ecològics, amb un disseny adaptable, que considerin el caràcter dinàmic dels ecosistemes i s'adeqüin als processos ecològics essencials que els sostenen. Aquesta mancança és particularment greu en els ecosistemes costaners, que són els més transformats i els més vulnerables del país i que amb una taxa de destrucció o degradació aproximada del 1% anual durant els tres darrers decennis és converteixen en un indicador clar de la ineficàcia de les polítiques protectores existents.

Fora dels espais naturals protegits, les dotacions públiques que es destinen a la protecció de la diversitat d'ecosistemes, hàbitats i paisatges són molt recents, comparativament baixes, i la tendència dels cinc darrers anys ha estat establir-les o reduir-les. Els dos departaments amb competències en aquest àmbit es compten entre els menys dotats del govern autonòmic. Dins dels seus pressupostos, els plans i programes destinats a la protecció d'hàbitats, ecosistemes o paisatges són sempre marginals, pateixen dèficits crònics i s'han retallat tot sovint. El sector privat, que tantes iniciatives ha desplegat en altres països occidentals, no ha començat a invertir-hi fins fa molt poc i encara molt discretament, atesa la capacitat econòmica del país.

Per contra, en les activitats i els processos que s'oposen —directament o indirecta— a la protecció de la diversitat d'ecosistemes, hàbitats i paisatges predominen els plans i programes basats en sistemes d'incentius fiscals, econòmics i tècnics d'efectivitat ben demostrada, recolzats per la inèrcia del sistema productiu. Una excepció a destacar és la dels ecosistemes forestals que han augmentat d'extensió durant els darrers decennis com efecte inesperat de la conjunció de polítiques econòmiques i energètiques diverses que perseguien objectius completament aliens a l'augment del bosc.

Objectius a assolir:

- Fomentar la planificació i el seguiment d'indicadors biològics en base a unitats ecològicament idònies (regions naturals, ecosistemes, conques hidrogràfiques, etc). Igualment s'establiran fórmules permanents de coordinació i cooperació amb altres administracions i organismes en el marc d'aquestes unitats (Pirineus, depressió de l'Ebre, Europa, Mediterrània, etc.)
- Avaluar els efectes que sobre la conservació tenen les diferents normes, polítiques i incentius econòmics i fiscals sectorials, posant en evidència els seus efectes ambientals, tant positius com negatius, i proposant mesures correctores adequades, sobretot en aquells casos en que es podria assolir alhora una reducció de la despesa pública i una millora del nivell de protecció.
- Modificar la Llei d'espais naturals en el sentit d'incrementar les seves mesures generals de conservació dels ecosistemes, hàbitats i paisatges, inclosos els sistemes agropecuaris, garantir la seva aplicació, i integrar les seves previsions en les diferents normes i plans sectorials.
- Aplicar de manera urgent les normes, plans i polítiques sectorials ja existents i amb incidència positiva sobre la conservació, però que fins ara no s'han desenvolupat o ho han estat insuficientment: zones de domini públic hidràulic; prevenció d'incendis forestals; protecció del model agropecuari tradicional; salvaguarda dels ecosistemes litorals i marins; política de muntanya; etc.
- Crear una unitat mediambiental en tots els organismes de l'Administració amb incidència territorial o ambiental, que sigui responsable d'elaborar un pla sectorial de

conservació, d'avaluar les seves polítiques i directrius, de coordinar la política ambiental pròpia, de difondre les dades ambientals i de garantir un alt nivell de cooperació amb els altres sectors de l'Administració.

- Efectuar una revisió sistemàtica del nivell de compliment dels instruments internacionals i europeus, vinculants i de caràcter voluntari, que regulen diversos aspectes de la conservació dels ecosistemes, hàbitats i paisatges.
- Incrementar sensiblement les dotacions públiques que es destinen a la protecció de la diversitat d'ecosistemes, hàbitats i paisatges fora dels espais naturals protegits, i incentivar les aportacions econòmiques que provinents del sector privat puguin tenir efectes positius en relació a la seva conservació.
- Modificar l'actual sistema impositiu (contribució rústica, transmissions, etc.) de manera que el tribut sigui inversament proporcional al valor ecològic de les diferents propietats i als beneficis socials que generen; igualment s'afavoriran, via desgravació fiscal o tributària, els donatius que destinats a la conservació puguin fer els particulars o les empreses. Paral·lelament caldrà establir taxes verdes que gravin sobre els factors que siguin causa de l'empobriment de la biodiversitat.